

Teori och metod (9 hp)

Utbildningsvetenskaplig kärna 8, 971G23

Lärare i fritidshem

Grundlärarprogrammet vid Linköpings universitet

Campus Norrköping

Ht 18 och vt 19

Innehåll

Veckoöversikt	2
Kursinnehåll	3
Övergripande om kursens innehåll	4
Medverkande lärare på kursen	4
Provkoder på kursen	4
Övergripande om kursens arbetsformer.....	4
Kursen innehåller följande moment:	5
Föreläsning. Den vetenskapliga arbetsprocessen (Eva Bolander).....	5
Föreläsning. Kunskap och vetenskap (Lars Wallner)	5
Idéseminarium.....	5
Föreläsning. Kvantitativ metod (Olav Nygård)	7
Föreläsning. Text- och diskursanalys (Eva Bolander)	7
Föreläsning. Observation (Tünde Puskás)	7
Föreläsning. Intervju och grundad teori (Magnus Jansson)	8
Föreläsning. Kvalitativ analys (Lina Lago)	8
Examinationsuppgift 1. Loggbok	8
Examinationsuppgift 2. Forskningsplan (PM).....	9
Urkund, fusk och plagiat	10
Obligatorisk litteratur för kursen	11

Veckoöversikt

Vecka 49

- Kursintroduktion.
- Föreläsning. Den vetenskapliga arbetsprocessen.
- Föreläsning. Kunskap och vetenskap.
- Föreläsning. Kvantitativ metod, enkät.
- Idéseminarium, om möjliga uppsatsämnen.
- Inlämning av idé till PM.

Vecka 50

- Litteratursökning, CNB.
- Seminarium, om enkät.
- Föreläsning. Text- och diskursanalys.

Vecka 51

- Seminarium, om text- och diskursanalys

Vecka 2

- Föreläsning. Observation.
- Seminarium, om observation.

Vecka 3

- Föreläsning. Intervju och grundad teori.
- Seminarium, om intervju.

Vecka 4

- Föreläsning. Kvalitativ analys.
- Resurstillfällen, handledning.
- Inlämning av loggbok.
- Inlämning av forskningsplan (PM).

Kursinnehåll

Välkommen till kursen *Teori och metod* som är den avslutande kursen i den Utbildningsvetenskapliga kärnan på grundlärarprogrammet med inriktning mot fritidshem. Ett viktigt mål med utbildningen är att ge den studerande goda förutsättningar att utveckla ett vetenskapligt förhållningssätt till skolan och fritidshemmet som social och pedagogisk miljö, samt ge redskap för fortlöpande uppföljning och analys av den egna pedagogiska verksamheten. Att självständigt planera och genomföra en vetenskaplig undersökning i form av ett examensarbete är det viktigaste steget mot detta mål. En förutsättning för att ett sådant arbete ska bli framgångsrikt är kunskaper om hur vetenskaplig kunskap produceras, och om vilka olika perspektiv och metoder som finns för insamling och analys av data. Det är sådant som denna kurs behandlar.

Innehållet i studiehandledningen utgår från kursens kursplan och bygger på tidigare kursinnehåll för grundlärare i fritidshem. Syftet med studiehandledningen är att den ska underlätta studierna genom att tydliggöra kursens mål och uppläggning. Den innehåller information om föreläsningar, seminarier, litteratur och examinationsuppgifter samt bedömningsgrunder för dessa.

Lycka till med studierna!

Eva Bolander, kursansvarig

eva.bolander@liu.se

011-363546

Kontor Tp6020

Övergripande om kursens innehåll

Här behandlas frågor om vetenskaplig kunskap samt betydelsen av ett medvetet vetenskapsteoretiskt förhållningssätt. Olika forskningsansatser, perspektiv, metoder och materials möjligheter och begränsningar med relevans för det utbildningsvetenskapliga området diskuteras. Likaså diskuteras skillnaden mellan utvärdering och forskning. I kursen presenteras och diskuteras olika sätt att sammanställa och analysera olika typer av data. Relationen mellan val av metod, perspektiv och empiriskt material samt den utformning en undersökning kan ges problematiseras. I kursen granskas utbildningsvetenskapliga forskningspresentationer.

Mål:

Efter avslutad kurs skall den studerande kunna

- förklara relationen mellan vetenskapsteoretiska antaganden och analysmetoder
- diskutera kvalitativa och kvantitativa metodansatser
- identifiera och argumentera för val av forskningsmetodiska ansatser
- planera en empirisk studie

Medverkande lärare på kursen

Eva Bolander, kursansvarig

Thomas Dahl, biträdande kursansvarig

Magnus Jansson

Lina Lago

Olav Nygård

Tünde Puskás

Lars Wallner

Provkoder på kursen

MRE1, 2 hp	gäller: Seminarier om metod	Betyg G/U
MRE2, 2 hp	gäller: Loggbok	Betyg G/U
SRE1, 5 hp	gäller: Forskningsplan (PM)	Betyg VG-U

Övergripande om kursens arbetsformer

Kursen bygger på föreläsningar och seminarier. Examinationsuppgifterna arbetas med löpande och seminarierna är ett viktigt stöd i det arbetet. I slutet av kursen finns fyra dagar avsatta för sammanställning och fördjupning av de påbörjade examinationsuppgifterna. Under dessa dagar finns lärare tillgängliga för handledning.

En kort beskrivning av vad ni/du preliminärt önskar skriva examensarbete om ska lämnas in på Lisam senast 7/12 kl. 17.00.

Kursen innehåller följande moment:

Introduktion och föreläsning. Den vetenskapliga arbetsprocessen (Eva Bolander)

Föreläsningen behandlar de olika delar ett vetenskapligt arbete brukar innehålla, samt hur dessa idealiskt sett hänger ihop. Föreläsningen är på så sätt en fördjupande introduktion till kursens examinationsuppgifter och i förlängningen till författandet av ett examensarbete.

Litteratur:

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber. Läs kapitel 3 och 4.
Fejes, Andreas & Thornberg (2015) "Kvalitativ forskning och kvalitativ analys", (s. 16–39). i Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.), *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.

Föreläsning. Kunskap och vetenskap (Lars Wallner)

Föreläsningen introducerar vetenskapsteoretiska grundprinciper och belyser deras betydelse för kunskapsproduktion i form av vetenskapliga studier.

Litteratur:

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber. Läs kapitel 1 (s. 20–46.)

Valfri litteratur:

Molander, Bengt (2003) *Vetenskapsfilosofi*. Stockholm: Thales. Läs i första hand kapitel 6,7 och 8.
Backman, Ylva, Gardelli, Teodor, Gardelli, Viktor, Persson, Anders. (2012). *Vetenskapliga tankeverktyg: till grund för akademiska studier*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.
Gilje, Nils & Grimen, Harald (2007) *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos. Läs kapitel 7.

Idéseminarium

Vid detta tillfälle diskuterar vi möjliga ämnen, teorier och metoder inför er kommande uppsats. Arbetet med uppsatsen startar redan i denna kurs där ni ska författa en forskningsplan i vilken ni pekar ut ett ämne och hur ni har tänkt undersöka det. (Se mer information om uppgiften längre fram). För ett så bra resultat som möjligt är det bra att komma igång tidigt, vilket vi gör bland annat genom detta seminarium. Till idéseminariet vill vi att ni ska tänka igenom vad ni vill skriva om och ta med några idéer så hjälps vi åt att utveckla dem. Workshop om litteratursökning (CNB) hjälper er vidare i sökandet efter ett intressant uppsatsämne.

Workshop om litteratursökning (CNB)

Ni kommer att få information om vad som kännetecknar vetenskaplig litteratur, kunskap om sökteknik samt göra ämnessökningar i Libris och några utvalda databaser. Slutet ägnar ni åt egna sökningar och möjlighet finns då att få individuell handledning.

Temaveckor om kvantitativ och kvalitativ metod: enkät, text, observation, intervju.

Varje metod introduceras genom en föreläsning och följs upp med ett seminarium. Vid seminariet kommer vi att diskutera kurslitteraturen och ett examensarbete som har använt den aktuella metoden. Vi kommer också att diskutera era uppsatsidéer och arbeta med kursens examinationsuppgifter.

Till varje seminarium ska du individuellt ha förberett följande: **1.** Kommentarer och frågor om den uppsats som granskats. **2.** Frågor utifrån föreläsning och litteratur. **3.** Funderingar över hur er/din uppsatsidé skulle kunna undersökas genom den aktuella metoden. Tag med ett utkast i punktform och lämna till din seminarieledare. Aktivt deltagande förutsätts.

Till stöd för läsning av examensarbetena kan följande frågor användas:

- Vad är studiens syfte och hur motiveras det (problemformulering)
- Vad vill författaren undersöka (förklara eller förstå handlingar, fenomen eller föreställningar, på individ-, grupp-, eller samhällsnivå)?
- Kan ansatsen beskrivas som induktiv, deduktiv eller abduktiv?
- Vilka teorier/perspektiv/centrala begrepp används? Och vilken roll spelar dessa i studien? Hur närvarande är de i inledningsavsnittet respektive analys och diskussion?
- Hur motiverar författaren val av datainsamlings/genereringsmetod? Vad kan ses som svagheter och styrkor i metodhanteringen? Kunde man ha gjort något annorlunda/bättre?
- Hur har valet av informanter/deltagare/material gjorts i studien? Kunde man ha tänkt ett annat urval? Ge förslag på alternativa urval samt diskutera vad sådana alternativa urval skulle kunna fått för konsekvenser för studien.
- Vilka är studiens resultat? Är dessa väl underbyggda och rimliga?
- Den röda tråden: Finns det tillräckligt tydliga kopplingar mellan problemformulering, teori, tidigare forskning, material, metod (inklusive analysmetod) och slutsatser? Motivera din ståndpunkt med exempel som visar varför du anser att det finns alternativt saknas en röd tråd i arbetet.

Ovanstående frågor är tänkta som stöd för granskningen, som en hjälp för det kritiska läsandet. Vissa frågor passar bättre till vissa studier. Det kan också finnas andra aspekter som du, utifrån hur examensarbetet ser ut, finner viktiga att lyfta. Sammanfattningsvis är det viktigaste att du gör en kritisk granskning, med fokus på metod.

Tema 1. Enkät, kvantitativ metod.

Föreläsning (Olav Nygård)

Här introduceras kvantitativ metod: hur datainsamling och analys kan gå till samt hur en sådan ansats kan användas i ett examensarbete.

Litteratur:

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber. Läs kapitel 7, 10 och 14.

Seminarium

Examensarbete: Ahlfors, Mathias & Sten, Peter (2017) "Finns tiden som behövs? – Ett första steg med implementeringen av den nya läroplanen för fritidshemmet."

Tema 2. Textanalys

Föreläsning. Text- och diskursanalys (Eva Bolander)

Här handlar det om texter och dokument som datakälla i vetenskapliga studier. Vidare presenteras diskursanalys, en specifik analysmetod som lämpar sig för analys av såväl dokument som intervjuer och andra typer av material.

Litteratur:

Bolander, Eva & Fejes, Andreas (2015) "Diskursanalys", i Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.), *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber. Kapitel 19 och 20.

Valfri litteratur:

Winter Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Seminarium om text- och diskursanalys

Examensarbete: Mäenpää, Rebecca (2014) "Pedagogik i frihet". En studie av fritidspedagogers yrkesidentitet online.

Tema 3. Observation.

Föreläsning. Observation (Tünde Puskás)

Föreläsningen handlar om observation som metod för datainsamling. Vidare ges en fördjupad bild av teorins betydelse i empiriska studier, här exemplifierat utifrån teori om etnicitet.

Litteratur:

Gruber, Sabine (2007) *Skolan gör skillnad. Etnicitet och institutionell praktik*. (diss.) Norrköping: Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier, Linköpings universitet. Finns på Electronic Press <http://www.diva-portal.org/liu/theses/index.xsql?lang=sv>
Läs kapitel 2: "Positionerad forskare".

Valfri litteratur:

Puskás, Tünde & Ålund, Aleksandra (2013) "Etnicitet – gränsdragningens och skillnadskapandets komplexitet", i Dahlstedt Magnus & Neergaard, Anders (red.) *Migrationens och etnicitetens epok: Kritiska perspektiv i etnicitets- och migrationsstudier*. Malmö: Liber.

Seminarium om observation

Examensarbete: Rapp, David & Söderström, Martin (2018) "Styrning av fri tid – Kännetecken för makt i fritidshemmet."

Tema 4. Intervju**Föreläsning. Intervju och grundad teori (Magnus Jansson)**

Föreläsningen handlar om intervju som metod och om hur grundad teori fungerar som ansats för både insamling och analys av sådant material.

Litteratur:

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber. Läs kapitel 21.

Thornberg, Robert & Forslund Frykedal, Karin (2015) "Grundad teori" i Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.), *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.

Valfri litteratur:

Charmaz, Kathy (2006) *Constructing grounded theory: a practical guide through qualitative analysis*. London: Sage.

Seminarium om intervju

Examensarbete: Karlsson, Emma & Vallberg, Lovisa (2018) "Vi gör inte bara en massa julpyssel..." – En studie om firandet av högtider på fritidshem.

Föreläsning. Kvalitativ analys (Lina Lago)

Här presenteras ett par olika ansatser för kvalitativ analys av olika material såsom intervjuer, observationer, dokument, enkäter och annat. Föreläsningen blir också en summering av delar av kursen.

Litteratur:

Braun, Virginia & Clarke, Victoria. (2006). "Using thematic analysis in psychology". *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101. (Elektronisk tidskrift, finns på CNB).

Examinationsuppgift 1. Loggbok

Sammanställ och fördjupa dina seminarierreflektioner i ett dokument, cirka 8 sid. (dvs. cirka två sidor per tema) Calibri, 11 pkt max 1,5 radavstånd, eller motsvarande, exklusive referenslista. Uppgiften innehåller tre delar:

1. Redogör för respektive metods (enkät, text, observation, intervju) huvuddrag, dvs. vad innebär metoden övergripande och vilka vetenskapliga frågor kan den hjälpa oss att besvara? Ge exempel.
2. Vidare ska respektive uppsats sammanfattas kortfattat och därefter analyseras med fokus på dess styrkor och svagheter gällande metod. Ge exempel och motivera dina ställningstaganden.
3. Till sist ska du presentera och diskutera respektive metods användbarhet för det område du vill studera. På vilket sätt skulle du kunna använda metoden?

Var noga med att genomgående förankra dina resonemang i obligatorisk och valfri litteratur.

Uppgiften lämnas in i Lisam senast 25/1, kl. 17.00.

För betyget godkänt krävs:

- Att texten redogör för och diskuterar metoder enligt uppgiftsbeskrivningen.
- Att texten är skriven med korrekt referensteknik och håller god språklig standard.

Examinationsuppgift 2. Forskningsplan (PM)

Den avslutande examinerande uppgiften består av ett uppsats-PM, en forskningsplan, som skrivs i par eller individuellt. Genom författandet av ett PM har ni preliminärt angett problemformulering, syfte, frågeställningar, val av material, val av teoretiska perspektiv liksom insamlings- och analysmetoder, samt skaffat er en bild av hur området har studerats tidigare (tidigare forskning).

PM:et ska vara 8-10 sidor långt (Calibri, 11 pkt max 1,5 radavstånd, eller motsvarande) exklusive referenslista, innehållsförteckning etc. och innehålla följande eller motsvarande delar:

Inledning, inklusive problemformulering

Syfte och frågeställningar

Tidigare forskning (minst fyra studier, varav två internationella)

Teoretiska utgångspunkter

Insamlings- och analysmetod och material

Referenser

Tänk på att förankra resonemang ordentligt, både i obligatorisk och i valfri litteratur utifrån ämne. Sträva efter att motivera era val och reflektera över fördelar och nackdelar med de metoder och teorier som pekas ut.

Uppgiften lämnas in i Lisam senast 25/1, kl. 17.00.

För betyget godkänd krävs:

- Att ni visar att ni med stöd av litteratur kan planera en empirisk studie.
- Att den planerade studien visar på genomförbarhet.
- Att texten är skriven med korrekt referensteknik och håller god språklig standard.

För betyget väl godkänd krävs att studenten dessutom:

- I text visar ett reflekterande förhållningssätt till det valda tillvägagångssättet (teori och metod) samt visar en förmåga att relatera olika texter till varandra.

Omexamination och igentagning

Omexaminationsdatum för kursen är 22/2 och 22/3. För igentagning av seminarium gäller muntlig eller skriftlig ersättningsuppgift. Detaljerad information om det lämnas på Lisam i anslutning till seminarierna.

Urkund, fusk och plagiat

Det finns hårda regler om plagiering på universitetet och i forskarsamhället. Plagiering av andra källor (dvs. att man kopierar andra texter utan att ange referenser, antingen från litteratur eller från andra källor såsom från Internet, andra studenters arbeten, egna tidigare arbeten mm) betraktas som fusk. Ibland – inte minst vad gäller t.ex. hemtentamina – händer det också att man ligger för nära ursprungstexten, vilket kan bli betraktat som plagiat. Det är därför viktigt att omformulera det man läst, det är också på det sätt som man som student visar att man har förstått det som man har läst. Tänk också på att ett individuellt examinationsarbete måste vara en individuell framtagna text, även om ni har arbetat med frågorna i grupp – ni kan inte ge hela eller delar av textavsnitt till varandra.

Läraren har skyldighet att anmäla varje misstänkt fall av plagiering/fusk till disciplinnämnden på universitetet. Om det visar sig att disciplinnämnden anser att plagiering har skett kan man som student bli avstängd från studier under en viss tid. Under den tidsperioden förlorar man också rätten till studielån, tillika blir man avstängd från universitetets datorer.

För att undvika dessa problem måste ni alltså omformulera det ni läser till en självständig text samt tydligt referera till de källor ni har använt. Markera med citattecken och ange korrekta sidhänvisningar när ni skriver av direkta meningar eller delar av meningar ur en ursprungstext. Universitetsbiblioteket har utformat en självstudieguide som avser att ge studenter en tydlig uppfattning om vad plagiering är och hur det kan undvikas. Guiden nås på följande adress:

<http://noplagiat.bibl.liu.se/default.sv.asp>

Av hänsyn till er studenter vill vi att alla möjligheter för lärare att hysa minsta misstanke om fusk och plagiat bör undanröjas. Tolkningen av vad som är fusk och plagiat är inte alltid självklar. Därför använder vi oss av *Urkund* (en tjänst som utför dokumentjämförelser) när det gäller skriftliga examinationsuppgifter i denna kurs. Information om Urkund: www.urkund.se

Obligatorisk litteratur för kursen

- Braun, Virginia & Clarke, Victoria. (2006). "Using thematic analysis in psychology". *Qualitative Research in Psychology*, 3, s. 77-101. (Elektronisk tidskrift, finns på CNB).
- Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (2015) *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.
- Gruber, Sabine (2007) *Skolan gör skillnad. Etnicitet och institutionell praktik*. (diss.)Norrköping: Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier, Linköpings universitet.
- Puskás, Tünde & Ålund, Aleksandra (2013) "Etnicitet – gränsdragningens och skillnadskapandets komplexitet", i Dahlstedt Magnus & Neergaard, Anders (red.) *Migrationens och etnicitetens epok: Kritiska perspektiv i etnicitets- och migrationsstudier*. Malmö: Liber.

Examensarbeten:

- Ahlfors, Mathias & Sten, Peter (2017) *Finns tiden som behövs? – Ett första steg med implementeringen av den nya läroplanen för fritidshemmet*.
- Mäenpää, Rebecca (2014) "Pedagogik i frihet". En studie av fritidspedagogers yrkesidentitet online.
- Rapp, David & Söderström, Martin (2018) *Styrning av fri tid – Kännetecken för makt i fritidshemmet*
- Karlsson, Emma & Vallberg, Lovisa (2018) "Vi gör inte bara en massa julpyssel..." – En studie om firandet av högtider på fritidshem.

Dessutom tillkommer valfri litteratur och tidigare forskning som väljs utifrån ämne för PM

Förslag på valfri litteratur

- Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2012) *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Lund: Studentlitteratur.
- Charmaz, Kathy (2006) *Constructing grounded theory: a practical guide through qualitative analysis*. London: Sage.
- Fangen, Katrine (2005) *Deltagande observation*. Malmö: Liber.
- Backman, Ylva, Gardelli, Teodor, Gardelli, Viktor, Persson, Anders. (2012). *Vetenskapliga tankeverktyg: till grund för akademiska studier*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Gilje, Nils & Grimen, Harald (2007) *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos.
- Jarrick, Arne & Josephson, Olle (1996) *Från tanke till text: en språkhandbok för uppsatsskrivande studenter*. Studentlitteratur: Lund.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Molander, Bengt (2003) *Vetenskapsfilosofi. En bok om vetenskapen och den vetenskapande människan*. Stockholm: Thales.
- Wibeck, Victoria (2010) *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*, Lund: Studentlitteratur.
- Winter Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.